

Na tropie

9-10
XII

archiwum
harcerskie.pl

zastęp harcerzy

hm J. Hebda

Zastęp jest najmniejszą komórką organizacyjną, ale i najważniejszą bo podstawową. Zastęp to naturalne zjawisko spotykane na każdym kroku, nie tylko w harcerstwie, ale i poza nim. Dzieci łączą się w grupki w celu lepszej zabawy, dorośli tworzą zespoły dla osiągnięcia lepszych wyników pracy. A w harcerstwie? Ty masz swój zastęp, drużynowy prowadzi zastęp zastępowych i radę drużyny, hufcowy kieruje pracami komendy-hufca - też zastępem itd.

Harcerstwo ma na celu wychowanie dzielnych ludzi i dobrych obywateli. To zadanie wykonane może być najlepiej w zastępie, w którym jego członkowie wychowują się wzajemnie. Przez wzajemne oddziaływanie na siebie, a przede wszystkim pod wpływem dobrego przykładu swego zastępowego chłopcy stają się ciągle lepszymi harcerzami, uczniami, ludźmi.

Jak więc widzisz Druhu zastępowy, organizując zastęp podejmujesz się ważnego zadania. Dobry początek to połowa wygranej!

Aby Twój zastęp dobrze pracował musi być ona zgraną, żywą grupką. A taką będzie, jeśli chłopcy dobiorą się w sposób możliwie naturalny. Następujące czynniki sprzyjają doborowi takiemu:

1. Wszyscy chłopcy muszą się wzajemnie znać.
2. Powinny ich łączyć wspólne zainteresowania: nauka, zabawa, kolekcjonerstwo itd.
3. Pożądanym jest, aby chłopcy pochodzili z tego samego środowiska.
4. Wiek chłopców powinien być o ile możliwe mniej więcej jednakowy.

Rzeczy te bardzo pomagają w pracy. Ale są też i takie, które mogą zastępowi zaszkodzić. Wystrzegać się przede wszystkim należy:

1. Przyjmowania do młodego zastępu chłopców zupełnie obcych lub takich, którzy zachowaniem swym mogliby mieć zły wpływ na resztę harcerzy.
2. Tworzenie zbyt wielkiego zastępu /więcej niż 10 chłopców/, gdyż trudniej jest prowadzić zajęcia w tak dużej grupie.

Organizacja zastępu

Zastęp składa się z zastępowego i 6-9 chłopców. Zastępowy nie może i nie powinien robić wszystkiego sam. Dlatego też pracę w zastępie zorganizuje sobie w ten sposób, że pozwoli każdemu z chłopców wybrać sobie jakąś specjalność, w której dany harcerz będzie się doksztalać. Na zbiórkach zastępu specjalności ci będą prowadzić zajęcia ze swojej dziedziny. Oto przykład podziału funkcji:

- Nr 1. - zastępowy
2. - podzastępowy /prowadzi administrację/
3. - sanitariusz
4. - sygnalista
5. - pionier
6. - kucharz
7. - terenoznawca

Naturalnie powyższy schemat może występować w różnych odmianach i mieć takich "fachowców" jak na przykład: kartograf, tropiciel, przyrodoznawca, grajek, śpiewak, gawędziarz, bibliotekarz, kronikarz itd.

Zastępi z zastępowy

Wspomniałem poprzednio, że chłopiec w zastępie wychowuje się pod wpływem dobrego przykładu swego zastępowego. Stwierdze-

nie tego faktu nakłada na Ciebie Druhu zastępowy wielką odpowiedzialność. Pokrótkie spróbuję Ci przedstawić na czym Twoja praca w zastępie będzie polegać i pokazać Ci w jaki sposób będziesz mógł sobie z wykonywaniem twych obowiązków poradzić.

1. Zastępowy jest wychowawcą. Chłopców swych wychowuje przez własny dobry przykład. Dlatego też powinien starać się żyć zgodnie z Prawem harcerskim nie tylko na zbiórkach zastępu ale i poza nimi w życiu codziennym: w domu, w szkole czy warsztacie pracy, na ulicy... To nieustanne dawanie dobrego przykładu nakłada na zastępowego obowiązek ciągłego dokształcania się i doskonalenia. Zastępowy musi być lepszy, sprawniejszy, mądrzejszy od reszty chłopców, bo tylko wtedy zdoła ich zachęcić do pracy nad sobą.

2. Zastępowy dąży do wytworzenia w swej grupce cech zwartej społeczności związanej wspólną pracą. Stara się by praca w zastępie była interesująca. Pragnie by jego zastęp był najlepszy. Dlatego też prowadzi zastęp zawsze i stale: na zbiórkach, w grach, w pracy i rozrywce.

3. Szczególną troską otacza chłopców słabych lub takich, którzy wpadli pod deprawujący wpływ nieodpowiedniego otoczenia. Wpływa na nich taktownie i stale. Radzi, dopomaga, otacza opieką. Jeśli trzeba zasięga rady rodziców harcerza, wychowawców, fachowców. Każdego chłopca zna na wylot. Nie tylko zresztą samego chłopca, ale i jego dom, środowisko, z którego pochodzi itd. Pomoże mu to bardzo w pracy.

4. Rozumie, że podstawą powodzenia pracy jest jej atrakcyjność. Dlatego stara się poznać dokładnie zainteresowania swych chłopców i według nich układa zajęcia zastępu.

5. Prowadząc zastęp nie robi tego po dyktatorsku. Kieruje chłopcami, ale ich nie popycha. Nie czyni ze swych harcerzy automatów ślepo wykonujących jego rozkazy, ale rozbudza w nich samodzielność i daje im możliwość przejawienia własnej inicjatywy

Tak oto w punktach wygląda twój Druhu zastępowy stosunek do pracy zastępu i jego członków. A co możesz zrobić, aby praca twa wydała pożądane rezultaty?

Sprawdź się!

J a k s o b i e d a ć r a d ę z z a s t ę p e m

1. Prowadzić książeczkę zastępu. Tam oprócz innych zapisów notować uwagi o członkach zastępu, zawsze pod hasłem w czym mogę pomóc?

2. Starać się przodować w wiedzy i umiejętności. Czytać stale podręczniki i pisma harcerskie. Korzystać z kursów. Dążyć one wiele pomysłów. Gromadzić biblioteczkę.

3. Brać udział w radach drużyny, uważać na wskazówki udzielane tam przez drużynowego i na sprawozdania innych zastępowych.

4. Rozmawiać i korespondować z innymi zastępami, dowiadywać się jak pracują.

5. Podzielić pracę zastępu między chłopców tak, by każdy z nich był odpowiedzialny za pewny odcinek życia zastępu.

6. Organizować zebrania "towarzystwie" zastępu, na przykład przy herbatce, o ile możliwości w mieszkaniu coraz to innego harcerza. Pomagają one do zżycia się harcerzy.

7. Korzystać z wszelkich okazji, które by ożywiły pracę zastępu. Brać cały zastęp do ogrodu zoologicznego czy botanicznego, na wystawę, na dobry film czy do teatru, do fabryki, portu czy na lotnisko.

8. "Kręcić głową" nad tym, aby zastęp odznaczał się "czymś niezwykłym". Na przykład każdy członek zastępu hoduje jakieś zwierzątko lub roślinę. Albo nauczył się obcego języka i koresponduje ze skautem danej narodowości, lub też utrzymuje kontakt z zastępem polskim w innym kraju. A może: opiekuje się starcem, inwalidą czy sierotą lub kolportuje pismo harcer-

skie itp.

Przykazania zastępowego

1. Będę zawsze prowadził mój zastęp
2. Będę żył po harcersku
3. Będę zdobywał nowe stopnie i sprawności
4. Będę mądrze planował mą pracę i dokładnie ją wykonywał
5. Będę budził i podtrzymywał ducha zastępu
6. Będę na każdym kroku pomagał moim harcerzom
7. Będę więcej myślał o zastępie niż o sobie samym
8. Jakim będę ja, takim będzie mój zastęp

Atmosfera, którą wytwarza zastęp harcerski, wzajemne ustosunkowanie się chłopców do siebie i do pracy zastępu to duch zastępu. Duch zastępu przejawia się w spójni, bezgranicznym oddaniu zastępowi, ofiarności dla zespołu, solidarności i dbałości o dobre imię zastępu. Aby takiego ducha osiągnąć trzeba aby zastęp miał wiele cech charakterystycznych, które by go od innych zastępów odróżniały. Te cechy stanowią jego własność z której zastęp jest dumny i którą wiernie strzeże.

Duch zastępu nie powstaje od razu i na rozkaz. Budzi się on i kształtuje powoli w miarę przeżyć i przygód wspólnych. Cierpliwie trzeba go tworzyć i rozwijać. Nic nie pomoże obmyślenie piosenki, wydanie przepisów i opracowanie zwyczajów. Tak się ducha zastępu nie tworzy. Na jego treść bowiem składają się wspólne przeżycia, tajemnice zastępu, wspomnienia, godło, pamiątki, zwyczaje gromadzone przez cały okres istnienia

zastępu.

Poniżej podaję parę przykładów zwyczajów harcerskich, symboliki, obrzędowości i tradycji.

godło zastępu, zawołanie, barwa

Każdy zastęp obiera sobie za godło jakieś zwierzę, które-go cechy godne są naśladowania. I tak powstaje zastęp "Orłów", pragnący ciągle wznosić się wwyż, zastęp "Bobrów", pracowitych i przemysłnych, zastęp "Lisów" chytrych i sprytnych itd.

Ścisłe z godłem zastępu łączą się zawołanie, które jest znakiem rozpoznawczym członków danego zastępu. I tak "Orły" kraczą, "Bobry" klaszczą w dłonie /naśladowanie dźwięku, jaki wydają bobry uderzając ogonem o wodę/, "Lisy" szczekają itd.

Godło zastępu widnieje na proporczyku zastępu, który wykonany jest z materiału wyciętego w kształt wydłużonego trójkąta. Proporczyk zakończony jest barwnym klinem o kolorze wiążącym się z godłem i symbolizującym cechę, którą chłopcy postanowili naśladować.

Poniższa tabelka pomoże zastępowemu zorientować się w związku istniejącym pomiędzy godłem, zawołaniem i barwą z jednej strony a cnotą przewodnią z drugiej.

Godło	Zawołanie	Cecha naśladowana	Kolor
Kot	miauczenie	czystość, schludność	biały
Niedźwiedź	niskie mruczenie	siła	czarny
Lew	ryk	odwaga, bojowość	czerwony
Lis	szczekanie	spryt, chytryność	żółty
Wiewiórka	szybkie młaskanie językiem	gospodarność ład, porządek	zielony
Pszczółka	brzęczenie	ciepłowość pracowitość	niebieski
Pantera	głuchy ryk	zwinnność	brązowy
Gołąb	gruchanie	orientacja	szary

Piosenka zastępu

Każdy zastęp powinien mieć swoją własną piosenkę, której treść wiąże się w jakikolwiek sposób z życiem zastępu. Albo więc wypływa z godła zastępu i zawiera w sobie jak gdyby program pracy zastępu /np. piosenka zastępu "Orłów" pt. Orły, sokozy, dajcie mi skrzydła lub pieśń Pszczół: Już lipa roztula/, albo też łączy się z jakimś przeżyciem: wycieczką, obozem, przygodą itp. Piosenka ta może być harcerska, żołnierska, ludowa czy też ułożona przez samych chłopców.

Szyk zastępu

Dobry zastęp harcerski odróżnia się od innych tym, że oprócz innych zwyczajów ma swój własny szyk. Może to być krąg, rząd, szereg, klucz, półokrąg itd. I znów forma tego szyku wpłynie z godła zastępu. Wilki będą szły "wilczym tropem" /rzędem, Żurawie utworzą klucz itd. A oto kilka przykładów szyków zastępu:

1. Szereg - najwyższy harcerz staje pierwszy, inni według wzrostu obok niego.
Szereg rozstrzelony - harcerze tworzą szereg, stając obok siebie w odległości na rozpiętość ramion.
2. Rząd - najwyższy harcerz staje pierwszy, inni według wzrostu tworzą rząd ustawiając się za nim.
Inną odmianą rzędu jest szyk w odwrotnym do powyższego porządku. Na przodzie staje najmniejszy chłopiec, inni według wzrostu za nim.
3. Szyk według funkcji - harcerze stają w szeregu w kolejności swoich numerów: pierwszy - podzastępowy /nr.2/, drugi - sanitariusz /nr.3/ itd.
4. Szyk według stopni - najstarszy stopniem staje na prawym skrzydle, inni na lewo od niego.
5. Według punktów - chłopcy stają w szeregu w kolejności

zależnej od ilości zdobytych punktów.

6. Klin - naprzeciw zastępowego staje frontem do niego "dwójka" /tak nazywa się podzastępowy/. Za nim staje dwóch harcerzy, za nimi trzech itd.
7. Krąg - harcerze stają w kole twarzami do środka, zastępowy na okręgu koła. Szykiem tym można rozpoczynać zbiórki. Stojąc w kręgu harcerze podają sobie ręce i ściskając dłonie pozdrawiają się okrzykiem: Czuwaj, lub okrzykiem zastępu w rodzaju:
a/ Zastępowy: Orły, Chłopcy: Hej pod niebiosa!
b/ " Wilki! " Na trop!
c/ " Jelenie! " Czuwamy!
d/ " Bobry! " Pracowite
8. Półkole - chłopcy stają w formacji półksiężycowej, zastępowy pośrodku cięciwy łuku. Szyk odpowiedni do wydawania instrukcji, objaśnień itd.
9. Dwuszeręg - podwójny szereg z zachowaniem krycia. Odległość między szeregami - jeden krok.
10. Dwurząd - harcerze stają dwójkami frontem do zastępowego.

musztra

Każdy zastęp poza specjalnym, własnym szykiem powinien umieć się ustawić w szeregu i rzędzie, maszerować, robić sprawne obroty i wykonywać szybko i dokładnie wszystkie wydane rozkazy.

Wszystko to składa się na musztrę zastępu. Ilekroć będzie zastęp występował na zewnątrz jak na przykład w czasie zbiórki drużyny czy hufca - to musztra stanie się pierwszym sprawdzianem wartości zastępu.

i osobowość danego harcerza, np. Cwaniak, Fujara /chyba takich nie będzie/, Pędziwiatr /szybkonogi/, Rosomak, Czarny, Hardy, Kozioł /uparty/ itd. Imiona puszczańskie nadawać można chłopcom w czasie wycieczek, obozów itd. przy czym muszą być one zdobyte a nigdy wybrane.

Przyjęcie nowego członka. Zanim przyjmie się do zastępu nowego członka, trzeba go przez pewien czas obserwować, poddać go kilku próbom i dopiero, gdy cały zastęp zgodzi się, że kandydat jest godny przyjęcia do ich grona, można go wciągnąć w krąg harcerski. Uczynić to trzeba uroczystie, tak by nowicjuszowi moment inicjowania pozostał na zawsze w pamięci.

Sąd harcerski. Zdarza się czasem, że ktoś złamie swym postępowaniem Prawo harcerskie. Trzeba go ukarać lub, co gorsze, wydalic z zastępu. Dobrze by było, aby cały zastęp odbył sąd nad winowajcą i wydał odpowiedni wyrok.

Święta i rocznice. Każde święto kościelne czy rocznica narodu daje okazję zastępowi do uczczenia jej po harcersku. Pożegnanie starego roku, powitanie nowego, M.B. Gromniczej, święto wiosny, Wielkanoc, Trzeci Maj, Zielone Świątki, Święto Żołnierza, Zaduszki, rocznice listopadowe, harcerska choinka itp. - tyle uroczaiszenia wprowadzić może obchodzenie ich w swisty, harcerski sposób.

współzawodnictwo

Prace zastępu ożywia doskonale dobrze zorganizowana rywalizacja. Skłonność do wyróżnienia się jest wrodzoną cechą chłopca i zastępowy powinien ją rozbudzić, uszlachetnić i ująć w ryzy kontroli, tak by szła w pożądanym kierunku. Dobrym sposobem krzewienia współzawodnictwa jest zastosowanie systemu punktacji oraz organizowanie

wszelkiego rodzaju konkursów i zawodów. Należy przy tym zwrócić uwagę, aby zdobywanie punktów nie stało się samo w sobie celem.

Punktacja powinna pokrywać wszystkie przejawy życia zastępu, tak by wszyscy chłopcy mieli jednokowe szanse zdobycia jak największej ilości punktów.

Oto przykład punktacji:

1. Postawa harcerska	10. Popisy i pokazy
2. Karność	11. Zdobycie stopnie i sprawności
3. Punktualność	12. Dzienniczek
4. Obowiązkowość	13. Wygrane w grach
5. Zaradność	14. Dobre uczynki
6. Pomysłowość	15. Czynny udział w pracy zastępu, prowadzenie gier, śpiewu itd. notatki w kronice zastępu.
7. Staranność	16. Zdobycie nowego członka
8. Czystość	
9. Majsterkowanie	

Konkursy i zawody mają na celu zachęcenie chłopców do pracy i ciągłego doskonalenia się. Poniżej podaję parę pomysłów takich konkursów.

1. Eliminacje sportowe i w grach świetlicowych: tenis stołowy, szachy, warcaby, palant itd.
2. Konkursy śpiewaków
3. Konkursy czytania po polsku i deklamowania
4. Konkursy w związku z zespołowym zdobywaniem przez zastęp sprawności: zawody kucharzy, sanitariuszy, pionierów, przewodników, tłumaczy itd.
5. Konkurs na najlepszą notatkę w kronice
6. Konkurs rysowników
7. Konkurs na najładniejszą pracę ręczną: model, ozdobę, oprawioną książkę, zabawkę, wycinankę itd.

8. Zawody w cerowaniu, przyszywaniu guzików, reperowaniu pękniętej dętki. itd.

program pracy

Aby praca w zastępie szła sprawnie musi ona być planowa. Opracowanie programu pracy jest sprawą bardzo ważną i dlatego dokonana być winna nie przez samego zastępowego, ale przez cały zastęp wspólnie.

Naturalnie program pracy nie może być przypadkowy. Musi on wynikać z potrzeb zastępu i uwzględniać wszystko, co składa się na całość kształt pracy zastępu harcerskiego.

Jest to przede wszystkim:

1. Wiek chłopców i ich zainteresowania
2. Poziom wyrobienia harcerskiego
3. Warunki i możliwości miejscowe

Myśląc o programie pracy na następny rok trzeba sobie postawić następujące pytania:

1. Co będzie hasłem naszej pracy w najbliższej przyszłości?
2. Jaką cechę charakteru będziemy się starali rozwinąć przede wszystkim?
3. Jaki stopień harcerski pragniemy zdobyć? Jakiej sprawności?
4. Co nas wszystkich najbardziej interesuje? Czego chcemy się nauczyć? W jaki sposób?

5. W czym moglibyśmy pomóc poszczególnym członkom naszego zastępu?

6. Jak będzie wyglądała nasza służba bliźnim?

Odpowiedzi na powyższe pytania dostarczą wskazówek dla ustalenia struktury programu, który dzięki nim będzie:

1. Harcerski, a więc zawierający wiadomości z techniki, a tym samym prowadzący do zdobycia nowych stopni i sprawności.
2. Interesujący i kształcący, bo idący po linii zainteresowań i ambicji każdego z harcerzy.
3. Wszechstronny, bo uwzględniający indywidualne potrzeby i braki poszczególnych chłopców.
4. Wartościowy z punktu widzenia użyteczności społecznej tzn. uczący chłopców żyć w społeczeństwie i zaprawiający ich do służby bliźnim.

Podstawą pracy zastępu będzie ramowy program roczny, który może wyglądać na przykład tak:

roczny program pracy

Hasło pracy: "Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza".

1. Stopnie: młodziak i część wywiadowcy
2. Sprawności:

a/ zdobywane zbiorowo: pierwsza pomoc /specjalność za zastępu/, zabawkarz, miłośnik gier ruchowych, przyjaciel całego świata,

b/ zdobywane indywidualnie: tropiciel, przyrodnik, majster domowy, pływak I, śpiewak, tłumacz.

3. Cechy charakteru, które chcemy wyrobić w sobie, słowność, rzetelność, uczciwość, miłość bliźniego.

4. Służba Bogu: w niedziele i święta cały zastęp udaje się na nabożeństwo. O ile możliwe każdy harcerz stara się zdobyć sprawność ministranta. Wspólna spowiedź i komunie św zastępu.

5. Służba bliźnim: codzienne dobre uczynki spełniane indywidualnie, zbiorowe uczynki zastępu. Opieka nad sierotami i chorymi dziećmi /robiąc zabawki dla tych dzieci zastęp zdobywa sprawność zabawkarza/.

6. Harce: samarytanka, przyrodoznawstwo, terenoznawstwo, wychowanie fizyczne /w zakresie stopni młodzika i wywiadowcy/.

7. Wychowanie narodowe: mówienie po polsku w polskim środowisku. Podstawowe wiadomości o Polsce: geografia i historia Polski. Pieśni ludowe i narodowe. Bohaterzy narodowi. Zwyczaje ludowe. Czytanie polskich książek.

8. Wzajemna pomoc członków zastępu /w szkole, domu, pracy itd./.

9. Gromadzenie funduszy /zarobkowanie/.

10. Nawiazanie kontaktu z polskim zastępem harcerskim w innym kraju oraz skautami obcych narodowości.

Program roczny można rozbić na programy okresowe lub kwartalne /3-miesięczne/.

Program okresowy można ująć następująco:

1. Od obozu letniego do Wszystkich Świętych
2. Od Wszystkich Świętych do Bożego Narodzenia
3. Od Bożego Narodzenia do Wielkanocy
4. Od Wielkanocy do Zielonych Świątek
5. Od Zielonych Świątek do obozu letniego
6. Obóz letni

Oto przykład programu kwartalnego.

Program pracy zastępu na trzy miesiące
Rocznice, święta itd.

- 1.I. - Nowy Rok
- 6.I. - Trzech Króli
- 22.I. - Wybuch Powstania Styczniowego /1863 r./
- 2.II. - Matki Boskiej Gromnicznej

10.II. Zaślubiny Polski z morzem /1920 r./

16.II. Śmierć Stefana Czarnieckiego /1665 r./

19.II. Urodziny Mikołaja Kopernika /1473 r./

4.III. Śmierć Juliusza Słowackiego /1849 r./

7.III. Przyjęcie chrztu przez Mieszka I /966 r./

20.III. Wybuch Powstania Wielkopolskiego /1848 r./

24.III. Przysięga Kościuszki na rynku krakowskim /1794 r./

1. Wychowanie ideologiczne: Prawo i przyrzeczenie harcerskie. Patron drużyny, Wielcy Polacy. Moja Ojczyzna. Godło zastępu. Książki polskie.

2. Technika i harce: Higiena. Kompas. Przyrodoznawstwo. Musztra. Zlecenia. Znaki indyjskie, znaki rękami, gwizdkiem. Przepisy ruchu ulicznego i drogowego. Tropienie, węży.

3. Wycieczki: dwie półdniowe, i jedna całodzienna.

4. Wychowanie fizyczne: codzienna gimnastyka poranna, Rozgrywki ping-pongowe.

5. Służba bliźnim: Codzienny dobry uczynek. Pomoc w domu. Zastęp organizuje zbiórkę polskich książek i czasopism i przekazuje je polskim sierotom.

6. Życie kulturalne i towarzyskie. Kominek zastępu. Herbatka imieninowa dla zastępowego. Odwiedziny u skautów zagranicznych /23.IV w Dniu Św. Jerzego/.

7. Gry: krajoznawcze, historyczne, przyrodnicze oraz rozwijające orientację, spostrzegawczość, wnioskowanie, zaradność, zmysły: wzrok, słuch, węch, dotyk, gry ruchowe.

8. Pieśni: Hymn narodowy, Rota, Boże coś Polskę, O Panie Boże, Wszystko co nasze, Płonie ognisko oraz sześć innych piosenek /ludowe, harcerskie, wojskowe/.

9. Sprawności: śpiewak, zabawkarz, pierwsza pomoc.

10. Zbiórki specjalne: Powitanie Nowego Roku, Powitanie wiosny.

11. Zarobkowanie: zbiórka makulatury. Robienie i sprzedaż gromnic i palm.

Programy kwartalne rozbić teraz trzeba na dwanaście szczegółowych planów miesięcznych, jak np. poniższy:

Program pracy zastępu na miesiąc styczeń

- 1.I. - Zbiórka specjalna /powitanie Nowego Roku/.
- 8.I. - Kominek zastępu
- 15.I. - Zbiórka tygodniowa
- 22.I. - Zbiórka w polu poświęcona rocznicy powstania
- 29.I. - Wycieczka do muzeum przyrodniczego

Teraz pozostaje tylko opracowanie dokładnych programów poszczególnych zbiórek, tak by każda z nich stanowiła wyraźny krok w kierunku konkretnego realizowania zakreślonego powyżej programu.

Zbiórka zastępu

Zbiórki zastępu odbywają się przeważnie raz w tygodniu. Dzień zbiórki i godzina ustalone są na dłuższy okres naprzód, tak by każdy chłopak zarezerwował sobie czas na zajęcia harcerskie. Jeżeli zastęp jest częścią drużyny, zastępowy zawiadamia drużynowego o terminie zbiórki.

Na zbiórkę przychodzi wszyscy punktualnie. Zastępowy naturalnie zjawia się pierwszy, przynosząc ze sobą notatki, materiały potrzebne dla przeprowadzenia zbiórki, książeczkę zastępu itd. Czas i miejsce zbiórki zależą będzie od jej charakteru. Zastęp więc może zbierać się rano, po południu czy wieczorem, w harcówce /wieczorynka/, w kryjówce zastępu /narada zastępu/, w parku, w lesie czy też na mieście.

Program zbiórki

Zabierając się do układania planu zbiórki, zastępowy zadaje sobie pytanie: Co chłopcy już umieją? Co powinni umieć?

Materiał, który chłopcy winni opanować staje się kośćcem zbiórki. Reszta: gry, piosenki, powtórka przerobionych już rzeczy - uzupełniają go. Program zbiórki musi być ciekawy i urozmaicony Ciekawy tzn. interesujący, w miarę nowy i kształcący. Urozmaicony, a więc taki, w którym zajęcia różnego typu przeplatają się: po grach ruchowych następuje na przykład gawęda, która daje chłopcom możliwość wypoczęcia, po ciszy, jaką chłopcy zachowują słuchając gawędy, mogą oni wykrzyknąć się w okrzykach czy wyspiewać w piosenkach itd. Część zbiórki może odbywać się w izbie, część w parku czy na boisku.

Po każdej zbiórce chłopcy powinni stawać się zdrowsi, sprytniejsi, lepsi a jednocześnie zdobywać wiadomości i umiejętności przydatne w życiu codziennym. Zastępowy winien się do zbiórki starannie przygotować. Materiał, z którym ma chłopców na zbiórce zapoznać, powinien dokładnie opanować.

Dotyczy to przede wszystkim gawędy oraz zajęć praktycznych, jak np. pierwsza pomoc, pionierka itp. Wszelkie przyrządy potrzebne do przeprowadzenia zbiórki jak: apteczka, sprzęt pionierski, widokówki, piłki muszą być sprawdzone i znajdować się pod ręką.

Jeśli na zbiórkę zastępowy zaprasza kogoś z poza zastępu lub też poszczególne punkty programu mają być przeprowadzone przez specjalistów /patrz: Organizacja zastępu/ trzeba z osobami tymi uzgodnić treść ich zajęć oraz wyznaczyć dokładny czas ich trwania, tak by zbiórka nie przeciągała się w nieskończoność.

Przeciętna zbiórka zastępu bowiem, tzw. zbiórka tygodniowa nie powinna trwać dłużej niż 1-1/2 godziny. Zbiórka taka ma łatwy do zapamiętania układ: Z-H-P.

Z to ZDROWIE. Osiąga się je przez gry i ćwiczenia, które rozwijają mięśnie, wzmacniają serce i płuca itd./gimnastyka, gry ruchowe/.

H to HARCE. Dlatego przerabiamy programy stopni i sprawności harcerskich.

P to PRAWO. A więc nauka postępowania w myśl prawa harcerskiego w życiu codziennym.

Na poniższym przykładzie pokażemy jak to wygląda w praktyce.

1. Rozpoczęcie. Raport. Przegląd.
2. Marsz z piosenką: Bracia skauci. Z
3. Gry ruchowe: Z : Przeciąganie liną
Barani skok
4. Gawęda: Pierwsza pomoc w życiu codziennym. H P
5. Zajęcia praktyczne: Opatrywanie ran, bandażowanie itp. wynikające z treści gawędy. H
6. Gry samarytańskie: Kim aptekarza
Wybuch. H
7. Piosenka: Z miejsca na miejsce.
8. Zakończenie: Szyk zastępu. Okrzyk.

Zadania pozazbiórkowe: Dobry uczynek.

Rozpocząć zbiórkę można w różny sposób. Zaczyna ją albo zastępowy wydając odpowiednie rozkazy albo też podzastępowy, który przeprowadziwszy wstępną musztrę /zbiórka w odpowiednim szyku, odliczenie itd./ składa raport zastępowemu. W tym drugim wypadku zastępowy przychodzi na zbiórkę ostatni /punktualnie naturalnie/, gdy wszyscy harcerze stoją już w szyku. Po tym wstępie można powitać się okrzykiem, wciągnąć flagę na maszt, zaśpiewać piosenkę itd.

Wielu zastępowych lubi również sprawdzać obecność na początku zbiórki /można równie dobrze to uczynić na końcu/. Odbywa się to w sposób następujący: zastępowy wywołuje nazwisko

harcerza, ten zaś poderwawszy się do postawy zasadniczej odpowiada: Jest/em/. Po czym staje zaraz na "spocznij". Zastępowy stawia znak odpowiedni w książeczce zastępu.

Po sprawdzeniu obecności następuje przegląd. Zastępowy przechodząc kolejno od jednego do drugiego harcerza sprawdza: a/ czystość rąk, b/ czystość butów, c/ mundur, schludność, kompletność itd. d/ oznaki, krzyż, lilijkę, oznaki sprawności itd. e/ dzienniczki harcerskie itd.

Teraz następuje punkt po punkcie dalsze części planu zbiórki, przeprowadzić je należy szybko i sprawnie, tak by nie przekraczały przewidzianego czasu. Jest inny jeszcze powód, dla którego poszczególne zajęcia winny następować po sobie bez zwłoki czy przerwy. Chodzi bowiem o to, aby chłopcy wpadali z jednej przygody w drugą i nie mieli czasu nudzić się. Bo nudy trzeba na zbiórce zastępu unikać jak ognia. Dlatego zastępowy może przerywać zabawę w momencie gdy chłopcy dobrze się bawią, a nie dopiero gdy się znudzą lub niepotrzebnie zmęczą.

Czasem może się zdarzyć, że zajęcia, które sobie zastępowy uplanował przeprowadzić "nie chwytą". Harcerzy temat dany nie interesuje, nudzi ich. Więc się kręcą, ziewają.... Druhu zastępowy, jeśli ci się coś takiego na zbiórkę przydarzy, nie próbuj przeforsować swych zamiarów wbrew woli chłopców. Zmień charakter zajęcia natychmiast - zanim będzie za późno.

Pamiętaj więc, przygotowując plan zbiórki, aby mieć w zapasie parę gier, którymi mógłbyś zastąpić te, co niezbyt twym chłopcom do gustu przypadły.

Dobrze również zrobisz, jeśli będziesz miał w kieszeni plan drugiej zbiórki "na wszelki wypadek". Może planowałeś ćwiczenia w parku - a tu leje deszcz. Może "nawalił" jakiś specjalista? Może nagle bez uprzedzenia w izbie, gdzie miał się zebrać twój zastęp, ma próbę chóru? Musisz być na taką nieprzewidzianą możliwość przygotowany. Sytuację uratuje twój plan.

Zajęcia zbiórkowe przeplataj jak najczęściej okrzykami, piosenkami, raketami - niech się chłopcy wyżyją.

Zakończyć zbiórkę można rozmaicie: przez opuszczenie flagi, w kręgu, w szyku zastępu itd. Przypomnij chłopcom o terminie następnej zbiórki, wyznacz im zadania pozazbiórkowe, zapiewajcuc piosenkę, wnieście okrzyk - jeszcze jedna ciekawa zbiórka pozostanie w pamięci harcerzy na długo.

Na następnych stronach znajdują się liczne przykłady zbiórek zastępu, Zmienia się ich treść, zmienia ich charakter, zmieniają się: rozpoczęcie, zakończenie, obrzędowość, ale podstawowa technika prowadzenia zbiórki pozostaje ta sama. Właśnie ta opisana powyżej.

gawęda

Na zakończenie tego opisu typowej zbiórki zastępu, chciałbym jeszcze dodać słów parę na temat gawędy. Gawędzenie nie jest rzeczą łatwą. W gawędzie harcerskiej bowiem trzeba zawrzeć to, co jest w danej chwili najważniejsze. Ani mniej ani więcej. Jeśli w gawędzie będą luki, niedomówienia, harcerze nie zrozumieją o co się właściwie rozchodzi. Jeśli natomiast zasypiesz temat właściwy mnóstwem nieważnych szczegółów i dodatków i będziesz kręcił, kołował, rzucał temat i znów do niego wracał, harcerze się znużą i także niewiele skorzystają. Do gawędy musisz się Druhu zastępowy należycie przygotować. Przeczytaj sobie jakąś książkę poruszającą interesujący cię w danej chwili temat. Porozmawiaj z kimś, kto ci do gawędy materiału dostarczyć może. Przygotuj sobie rysunki, szkice, fotografie, które by ci pomogły lepiej zilustrować omawiane zagadnienie. Upewnij się, że opanowałeś dostatecznie dobrze materiał, który masz przekazać chłopcom. W twym dzienniczku zanotuj

sobie schemat gawędy w punktach. Nie wstydz się zaglądać do twych zapisków. Ujmy ci to nie przyniesie. Nawet najlepsi mówcy posługują się notatkami. Możesz i ty. Gorzej by było, jeśli byś nagle zapomniał, o czym masz mówić, a nie miałbyś ze sobą brulionu, który by cię z kłopotliwego położenia wybawił.

Mów wyraźnie, jasno, rzeczowo. Pewne trudniejsze fakty spróbuj objaśnić opowiadając harcerzom jakieś prawdziwe zdarzenie, które wiąże się ściśle z przedmiotem twojej gawędy. Dużą pomoc w tym względzie byłoby dla ciebie zapoznanie się z treścią książki Baden-Powella pt. "Skauting dla chłopców". Po gawędzie pozwól chłopcom stawiać pytania. Przedyskutujcie razem kwestie niezbyt jasne. Dopiero gdy wszyscy jesteście z siebie zadowoleni /ty - że jesteś takim doskonałym gawędziarzem, a harcerze - że są takimi pojętymi chłopakami/ przechodź do gier i ćwiczeń, które są jak gdyby dalszym ciągiem gawędy, już nie teoretycznym ale praktycznym. Gawęda bowiem narzuca zbiórce jej charakter. Jest punktem centralnym, wokół którego obracają się pozostałe punkty planu: gry, ćwiczenia itd. Mówisz np. o wnioskowaniu, trzeba więc harcerzy wyprowadzić potem na miasto i pokazać im to praktycznie. Obrabiasz sobie jako temat gawędy tropienie, wyrwij się więc z zastępem w pole i tropcie. W przykładach zbiórek, które znajdziesz w następnych rozdziałach, powiązania te występują wyraźnie.

Czy przeczytałeś wszystko, czujesz, że posiadasz tajemnicę prowadzenia zbiórki zastępu? Jeśli tak - to dobrze. Jeśli nie - następne strony tego tomiku napewno zdołają rozproszyć twe wątpliwości.

zbiórki na stopień młodzika

Weźmy na przykład program wymagany na stopień młodzika.

Rozbijmy go na poszczególne działy:

1. Wychowanie harcerskie: Prawo i przyrzeczenie.

Ukłon harcerski i skautowy. Oznaki harcerskie. Godło i zawołanie zastępu. Patron drużyny.

2. Wychowanie narodowe. Godło państwowe. Geografia Polski. Bohaterzy narodowi. Czytania polskich książek.

3. Wychowanie religijne: Umiejętność zachowywania się w kościele. Msza święta. Sakramenty Pokuty i Komunii św.

4. Pieśni: Wszystko co nasze. Płonie ognisko. My chcemy Boga. Boże coś Polskę. Jeszcze Polska. Rota. Sześć pieśni ludowych i wojskowych.

5. Wychowanie fizyczne: Higiena i pierwsza pomoc. Gimnastyka poranna. Biegi i skoki. Gry ruchowe. Pływanie.

6. Majsterkowanie: cerowanie, szycie, przedmioty z kory, drewna, papieru itd.

7. Znaki i sygnały: drogowe, patrolowe, indyjskie, ręką, gwizdkiem, szyfr.

8. Węzły: płaski, pętla zaciągająca się i nie zaciągająca się, skrót, zakończenie liny.

9. Przyrodoznawstwo: najpospolitsze drzewa, krzewy, zboża, warzywa, zwierzęta, ptaki i owady.

10. Harce: wycieczki, terenoznawstwo /kompas/, kucharzenie, musztra, zlecenia, tropienie, ekwipunek, gry terenowe.

Tyle mówi program próby. Wybierając teraz z niego element po elemencie, spróbujmy zbudować szereg zbiorów, które będą ciekawe i kształjące. Ja wyczerpałem program młodzika w dziesięciu zbiorach. Ale też nie powtórzyłem żadnego materiału dwa razy. Zastępowy natomiast - jeśli zechce oprzeć plany swych zbiorów na przykładach poniżej podanych - może przeprowadzić drugie dziesięć zbiorów, powtarzając ćwiczenia i zajęcia raz już przerobione. Wiele materiału, zwłaszcza teoretycznego, mogą chłopcy przerobić między zbiorami. W tym celu zastępowy daje im do wykonania zadania pozazbiórkowe jak np. przeczytanie polskiej

książki.

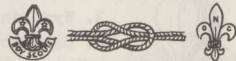
programy zbiorów

- Zbiórka I.
1. Pieśń: Wszystko co nasze.
 2. Gra: podarty list /tekst Prawa harcerskiego/
 3. Gawęda: Komentarz Prawa harcerskiego
 4. Gra: alarm na planie.
 5. Pieśń: z miejsca na miejsce.
 6. Gry: elektryczna chusteczka roztrzępany sekretarz kto to powiedział?

7. Inscenizacja: Jeszcze Polska nie zginęła.
Zadanie pozazbiórkowe: wykonać maszki z ruchomą banderką barwną i herbową.

- Zbiórka II.
1. Podniesienie flagi.
 2. Pieśń: O Panie Boże.
 3. Gawęda: Znaczenie codziennego dobrego uczynku.
 4. Wyprawa na miasto celem spełnienia dobrego uczynku.
 5. Po powrocie z wyprawy - gry: Krzyż harcerski. Zmiany w mundurze.

6. Gdy szedłem raz od warty.
7. Kto pod kim dołki kopie.
Kim Prawa.
8. Pieśń: Rota.
9. Opuszczenie flagi.

Zadanie pozazbiórkowe: codzienny dobry uczynek.

- Zbiórka III.
1. Marsz dwójkami z obserwacją flory i fauny /rodzaje drzew, krzewów, zbóż, warzyw, zwierząt i ptaków/.
 2. Gra: Kukułka.
 3. Kim przyrodnicy: zioła lecznicze.

4. Zadanie: Zebrać gatunki roślin oglądanych w Kimie przyrodniczym.
5. Sprawdzenie i punktacja.
6. Gawęda: Zioła lecznicze i ich zastosowanie.
7. Powrót: Zmiana szyków w marszu. Sygnały ręką i gwizdkiem.

Zadanie pozazbiórkowe: Codzienna obserwacja z robieniem notatek i rysunków dowolnie wybranej rośliny lub zbudowanie gniazdko czy karmika, zaopiekowanie się ptakami i robienie notatek z ich obserwacji.

- Zbiórka IV.
1. List szyfrowy.
 2. Marsz po tropach ze zbieraniem liści 12 drzew i krzewów.
 3. Wywołanie zastępowego
 4. Oglądanie i omawianie zebranych liści.
 5. Gawęda: Ochrona przyrody.
 6. Nauka naśladowania zwierzęcych głosów.
 7. Obserwowanie dwójkami mieszkańców lasu: ptaków, zwierząt, mrówek itp.

Zadanie pozazbiórkowe: zasuszenie zebranych roślin i założenie zielnika.

- Zbiórka V.
1. Zbiórka w oznaczonym miejscu /bez zastępowego/.
 2. Indywidualne listy pisane alfabetem indyjskim, znakami patrolowymi lub szyfrem.
 3. Marsz na kierunek /punkt w terenie/.
 4. Ukryty porwany list /treść: idź na p.d. 300 m potem 200 m na zachód, znajdź samotne drzewo. Po dojściu tam zapukaj trzy razy/.
 5. Zaznajamianie się z kompasem. Orientowanie się po słońcu i znakach w terenie /mecz, długość gałęzi itd./
 6. Gra: pajak i muchy.

Zadanie pozazbiórkowe: zapoznanie się z własnymi wymiarami.

Uwaga: punkty 5 i 6 zbiórki przeprowadza zastępowy wywołany z ukrycia trzykrotnym kukaniem.

Zbiórka VI. /wieczorna/

1. Marsz według kompasu.
2. Gra: wrona.
3. Gawęda: Orientowanie się w terenie w nocy.
4. Zajęcia praktyczne: wyszukiwanie i nazywanie najważniejszych gwiazdozbiorów i odnajdywanie stron świata przy pomocy gwiazd.
5. Podchodzenie wartownika /gra/.

Zbiórka VII. /w mieście/.

1. Harcerze wychodzą na miasto parami. Jeden ma do wykonania pewne zadanie, drugi śledzi go, starając się odgadnąć cel ruchów obserwowanego.
2. Po godzinie zbiórka na stacji kolejowej.
3. Zaznajamianie się z systemem sygnalizacji na kolejach: semafor, tarcza ostrzegawcza, zwrotnica, sygnały gwizdkiem itd.
4. Powrót do harcówki szykiem ulicznym.
5. Omówienie ćwiczenia /punkt 1 zbiórki/.

Zadania pozazbiórkowe: znaleźć i zapamiętać adresy: najbliższego lekarza, apteki, straży pożarnej, posterunku policji.

Zbiórka VIII. /w izbie i na boisku/.

1. Musztra jednostki: postawa zasadnicza, zwroty, meldowanie, salutowanie. Musztra zastępu: szereg, rząd, półkole itp. szyki, odliczanie, dwójki itd. Marsz ze śpiewem: "Bracia skauci dosyć kurzu".

Dania

Zbiórka IX.

- Gawęda: przygotowanie do wycieczki /ubranie, obuwie, ekwipunek/, zabezpieczenie nóg przed odparzeniem. Przemoknięcie i przemarznięcie nóg.
- Nauka pakowania plecaka.
- Pieśń: "Jak dobrze nam..."

- Gimnastyka: łatwy tok indywidualnych ćwiczeń mogący służyć za wzór do codziennej gimnastyki porannej.
- Gry ruchowe: Barani skok
Walka kogutów
Wyścig na jednej nodze.

- Gawęda: niebezpieczeństwo zanieczyszczenia rany. Gaszenie ubrania na płonącym. Pożar nafty, benzyny itp.
- Pieśń: Ciężko skautom żyć.
- Gry: Nagły wybuch.
Zastęp inwalidów.
- Pieśń: "Ledwie skowronki..."
- Majsterkowanie: Przygotowanie ozdób potrzebnych do urzędzenia kącika zastępu /z papieru, kory, drzewa/.

Zadanie pozazbiórkowe: codzienna gimnastyka poranna.

Zbiórka X.

- Pieśń: "Hej naprzód do pracy pionierzy".
- Gawęda: Węzły i ich zastosowanie.
- Nauka wiązania węzłów na linach: płaski, pętla, skrót, zakończenie liny.
- Gry: Węzły po omacku
Okręty
- Pieśń: Myśmy przyszłością narodu.
- Gry ruchowe na boisku: Skuwanie w kole
Piłka w kole

Szwecja

Piłka graniczna

Uwaga: Ponieważ każda z powyższych zbiórek stanowi sama w sobie kompletną całość, kolejność ich przerabiania może być dowolna.

zbiórki na stopień wyrządowy

Kilkanaście podanych niżej zbiórek zawiera w sobie mniej więcej całość wyrobienia polowego. Wszystkie one za wyjątkiem dwóch, pomyślane są jako zbiórki w polu. Praktycznego bowiem harcowania wymaga interesujący nas w tej chwili stopień. Jeśli chodzi o teorię, to łatwo ją będą przerobić na kilku zbiórkach w izbie. Przeprowadzenie tych zbiórek będzie szło w parze z wykonywaniem przez chłopców indywidualnych zadań. Poszczególne harcerze będą układać plany zbiórek i przeprowadzać je praktycznie oraz pomagać zastępowemu na każdej innej, tj. nie omyslanej przez siebie zbiórce przez prowadzenie śpiewu, organizowanie gier itd.

Dobrze by było, aby zastępowy poprosił odpowiednie osoby z poza harcerstwa o przygotowanie pogadanek na tematy przewidziane w programie, np. lekarza /szkodliwość używania tytoniu i alkoholu. Higiena. Wstrzemięźliwość/, oficera /obrona państwa. Oznaki i stopnie wojska polskiego/, księdza /znaczenie codziennego rachunku sumienia, spowiedzi i komunii św./ itd.

przykłady zbiórek

Zbiórka I.

Wizyta w leśniczówce. Zapoznanie się z metodami ochrony ptaków. Ochrona drapieżników. Opieka nad zwierzostanem. Gospodarka leśna.

Zbiórka II.

- Gawęda: tropienie /w izbie/.
- Gra: Złodziej - a/ wprowadzenie do gry,
b/ wymarsz w teren: marsz po sztucznym

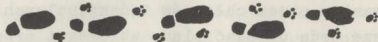

śladzie /mąka, groch, wełna itp. w zależności od tematu opowiadania wprowadzającego do gry/.

- c/ marsz po tropie naturalnym /odcisk buta/,
- d/ obława na złodzieja.

3. Wyszukiwanie tropów zwierząt i ptaków, ślady opon rowerów itp.
4. Rysowanie odnalezionych tropów
5. Zacieranie sztucznych śladów.

Zadanie pozazbiórkowe: dokładny rysunek odbicia własnych stóp.

Zbiórka III.

1. Gra: zapamiętanie śladu /zastęp dzieli się na dwie części, po czym chłopcy siadają na ziemi naprzeciw siebie z wyciągniętymi naprzód nogami. Po kilkuminutowej obserwacji chłopcy rysują z pamięci widziane stopy.

Odmiana: Część chłopców odciska ślady swych stóp na podatnym gruncie, pod nieobecność drugiej grupy, po czym ci ostatni odgadują do kogo poszczególne tropy należą.

2. Gawęda: wnioskowanie czyli "odczytywanie" znaków.
3. Gra: "Księga tropów" /uprzednio przygotowane przez zastępowego/.
4. Zajęcia praktyczne: odlewanie tropów w gipsie.

Zbiórka IV.

1. Zastęp wyrusza w pole podzielony na dwie grupy. Idąc różnymi trasami grupy te dążą do dwóch różnych punktów w terenie, oddalonych od siebie o jakieś 300 m. Długość każdej z tras - mniej więcej 3 km. przez obcy, nieznanymi chłopcom teren.

Ćwiczenia w czasie marszu: zapamiętywanie przebytej drogi, zapamiętywanie znaków w terenie /wieże kościelne, drzewa, skały, mosty, budynki itd./

2. Po przybyciu do wyznaczonego celu:

- a/ szkic z pamięci przebytej drogi,
 - b/ ustawienie stacji sygnalizacyjnej i wywołanie stacji odbiorczej.
3. Sygnalizacja.
 4. Omówienie dotychczasowych ćwiczeń /cały zastęp/
 5. Gra: spotkanie /grupy jak na początku zbiórki/.

Chłopcy ustawiają się w odległości około 2 km. od siebie. Stąd posuwają się ku sobie wzdłuż drogi lub w kierunku oznaczonego znaku terenowego. Wygrywa grupa, która pierwsza zauważy przeciwnika.

6. Podział na grupy nadal zachowany. Powrót do domu po trasie przebytej na początku zbiórki, przy czym każdy z chłopców prowadzi podzastęp po kolei przez kilka minut według zapamiętanych punktów w terenie.

Zbiórka V. 1. Marsz w teren. Szyk dowolny. Gra w czasie marszu: Blisko-daleko.

2. Gawęda: orientowanie się w terenie.
3. Zajęcia praktyczne: odnajdywanie stron świata.
4. Gry przy użyciu węzłów:

- a/ wchodzenie na drzewo przy pomocy linki oraz
- b/ przy użyciu drabinki sznurowej z linek i żerdzi
- c/ holowanie po wodzie drzewa.

Zbiórka VI.

1. Każdy członek zastępu dostaje list szyfrowany z załączonym wycinkiem mapy, na którym oznaczono miejsce zbiórki: np. kamieniołom, samotna skała itd. W liście znajdują się instrukcje dotyczące czasu zbiórki, ekwipunku itd.

2. Zbiórka w oznaczonym miejscu.
3. Wspinaczka przy użyciu lin /prawidłowe węzły/
4. Na szczycie: a/ śpiew
b/ gawęda: Polskie Tatry
c/ gra: ratownictwo w górach, robienie noszy, opatrywanie obrażeń.
5. Zejście ze znośzeniem "rannych".
6. Marsz w szyku zwartym ze śpiewem.

Zbiórka VII.

1. Marsz w szyku patrolowym z obserwacją terenu. Co pewien czas zastępowy zatrzymuje zastęp i zadaje pytania w rodzaju: ile owiec było w pasącym się stadzie? Jaki kapeluszał miał na głowie orzący rolnik? itd.

2. Zajęcia praktyczne:

- a/ pomiary przeszkód /wąwozu, rzeki itd./
- b/ " wysokości drzew, budynków itp.
- c/ " głębokości rzeki,
- d/ " szybkości prądu rzeki,

3. Organizowanie przeprawy przez rzekę:

- a/ budowanie kładki linowej albo
- b/ " kolejki linowej.

Zbiórka VIII. /wieczorna/

1. Zastępowy rozsyła indywidualne listy szyfrem, Morsem itp. Postępując według instrukcji zawartych w listach, chłopcy pojedynczo w odstępach np. 5-minutowych przybývają na wyznaczone miejsce, gǳie nawiǳują łączność z zastępowym ukrytym w zaroślach. Używając alfabetu Morse'a, przy pomocy lampek kieszonkowych, chłopcy wywołują stację odbiorczą i meldują się, po czym otrzymują instrukcje tą samą drogą. Uwaga: chłopcy powinni znajdować się w odległości co najmniej 500 m. od zastępowego. Podzastępowy przybýwa na umówiony punkt

- pierwszy i dopilnowuje, by chłopcy nadawali odbierali sygnały indywidualnie.
2. Po zameldowaniu się ostatniego chłopca "dwójka" rozstawia zastęp w wielkim kole lub półkolu. Następuje teraz gra: podchodzenie zastępowego.
 3. Omówienie gry.
 4. Zastęp dzieli się na dwie grupy. Rozstawienie stacji sygnalizacyjnych.
 5. Sygnalizacja światłkiem.

6. Gra: błędny ogień. Jeden z chłopców idzie w las. Od czasu do czasu błyska latarką, po czym szybko zmienia miejsce uciekając w różnych kierunkach. Inni starają się go schwytać.

7. Powrót. Obserwacja nieba.

Zbiórka IX. /Alarm. Założenie: powódź/.

1. Zbiórka w pełnym ekwipunku osobistym i polowym oraz z prowiantem na jeden dzień.
2. Sprawdzenie ekwipunku. Omówienie zadań do wykonania.
3. Wymarsz w teren nad rzekę lub jezioro.
4. Rozbijanie biwaku - bazy /szalaśy przeznaczone na izbę chorych, magazyn itp., kuchnia przygotowująca posiłki dla powodziarzy itd./ Lekki posiłek.

5. Pływanie.

6. Zwiady na łodziach. Wiosłowanie i sterowanie.
7. Obiad i krótka przerwa po obiedzie.
8. Organizowanie przeprawy w celu niesienia pomocy zalanej wsi, /wysepka lub przeciwny brzeg/,
a/ człony /na puchówkach i workowe/,
b/ tratwy /z baniek, beczek, drzewa/.

Uwaga: Zastępowy obejrzał uprzednio teren i przygotował materiały potrzebne do przeprawy np. beczki, wiązki słomy.

9. Lekki posiłek.
10. Zwijanie biwaku. Uprzążenie terenu. Zacieranie śladów.
11. Krótkie ognisko.
12. Powrót ze śpiewem.

Zbiórka X. /w mieście/

1. Zbiórka w izbie.
2. Wypad na miasto. Gry "Comorra",
Gra Morgana.
3. Zbiórka w parku.
4. Gawęda: obserwowanie ludzi,
5. Gra: chłopcy mają za zadanie obserwowanie pewnej osoby przez jakiś czas i zebranie jak najwięcej danych dotyczących wyglądu, wieku, charakteru, zajęcia itd.
6. Zbiórka po jednej godzinie w oznaczonym miejscu. Chłopcy opowiadają o ludziach, których obserwowali.

Zbiórka XI. /wywiady/

Po zebraniu się wszystkich chłopców zastępowy poleca im wyjść na miasto i przeprowadzić wywiad z gazeciarem, listonoszem, taksówkarzem itp. - każdy harcerz z inną osobą. Po upływie wyznaczonego czasu chłopcy wracają do harcówki i składają sprawozdanie. Zbiórkę kończą gry i śpiew.

Zbiórka XII. /bez zastępowego/

Zastępowy zaczyna zbiórkę, sprawdza obecność, następnie wychodzi mówiąc: "Zarzuciłem gdzieś list. Spróbujcie go znaleźć".

Chłopcy szukają ukrytej kartki, po znalezieniu której zapoznają się z jej treścią /Na podstawie załączonego planu znaleźć schowany klucz/.

Odszukany klucz otwiera szafę, w której znajduje się mocno obwiązana paczka. Na paczce napis: "Uwaga, szkło. Nie rzucać, nie potrząsać. Rozwiązać węzły nie przecinając sznurka.

W paczce znajdują się materiały opatrunkowe oraz karteczka ze wskazówkami: "Wybuch, Kazik ma złamaną nogę, Staszek jest ranny w ramię, opatrzcie ich i przetransportujcie do mnie. Znajduję się w ogrodzie."

Chłopcy nakładają opatrunki i przenoszą "rannych" na wskazane miejsce używając improwizowanych noszy, "sioდეk" z ramion itd.

Po wykonaniu tych zadań następują gry, śpiew itd.
Uwaga: Wszelkie instrukcje pozostawione przez zastępowego pisane są szyfrem, Morseem itd.

Zbiórka XIII. /z zadaniami/

1. Po sprawdzeniu obecności zastępowy poleca harcerzom wykonanie pewnych indywidualnych zadań. Udując się pod wskazany adres, chłopcy wypełniają dane polecenie i po upływie oznaczonego czasu stawiają się z powrotem w świetlicy składając zastępowemu sprawozdanie.

2. Śpiew.
3. Gry: a/ Kim dźwiękowy,
b/ Kim "rak",
c/ Utracona pamięć.

Uwaga: adresy dostarczone chłopcom są adresami znajomych zastępowego, który wtajemniczył ich w swe plany.

Przykłady zadań wykonywanych przez chłopców:

- a/ wyczyścić i naoliwić rower,
- b/ narąbać drzew i napalić w piecu,
- c/ przyciągnąć obluźowany zamek,
- d/ przeprowadzić jakąś pracę w ogródku.

Zbiórka XIV. /parogodzinna wycieczka/.

Harcerze biorą ze sobą sprzęt i prowiant potrzebny do samodzielnego przygotowania posiłku.

1. Gra: przekradanie z przebieraniem.

2. Po omówieniu gry - zawody w rozpalaniu ognia /nie wolno używać więcej niż dwóch zapalek ani pomagać sobie szmą, papierem itd./.

3. Indywidualne przygotowanie posiłków /ugotowanie kilku ziemniaków, kaszy, usmażenie jajecznicy, upieczenie podpłomyka itd./ Posiłek. Zacieranie śladów.

4. Zasady maskowania osobistego w polu /gawęda/.

5. Podchodzenie warty /z zastosowaniem zasad maskowania się/.

Zbiórka XV. /Święto sportowe/.

1. Sprawność fizyczna:

Gimnastyka rytmiczna,

Bieg na 60 metrów,

Skok w dal /np. przez rów,

Przełazenie przez przeszkodę 250 cm wysoką,

Rzucanie kamieniem wagi 300 gramów prawą i lewą ręką.

2. Konkurencje harcercskie:

Bieg w workach,

Bieg z jajkiem na łyżce,

Lelum-Polelum,

Wyścig taczek,

Przeciąganie liną.

3. Wyrobień skautowe:

Robienie noszy. Opatrywanie i przenoszenie rannych. Stawianie namiotów. Budowanie kładek.

4. Gry ruchowe.

Uczenie chłopców historii i geografii ojczystej powinno być przeprowadzone w sposób ciekawy i zajmujący. W sposób harcercski, tzn. przez gry i zabawy. Można ułożyć całe zbiórki po-

święcone Polsce. A oto przykłady:

Zbiórki historyczne

Zbiórka I. /Alarm/. Temat: Powstanie Styczniowe.

1. List szyfrowany z zawiadomieniem o zbiórce.

2. Zbiórka w umówionym miejscu.

3. Wyjaśnienie przyczyny alarmu /więzień-powstańców uciekł z twierdzy/.

4. Pościg po tropach /np. ślady "krwi"/.

5. Obława.

6. Omówienie gry po jej zakończeniu.

7. Pieśń: Stańmy bracia wraz.

8. Gawęda: Powstanie Styczniowe.

9. Pieśń: Hej, strzelcy wraz.

10. Gry: rzucanie do celu,

szukanie ukrytego przedmiotu /sztandaru powstańczego/ na podstawie szkicu lub mapy.

11. Powrót do domu pojedynczo: na kompas lub kierunek.

Zbiórka II. /poświęcona emigracji/.

1. Zastępowy wyznacza każdemu z chłopców inne zadanie:

a/ W danej dzielnicy lub miejscowości odnaleźć nazwy ulic, budynki, pamiątki historyczne, groby itp. związane z Polską lub sławnymi Polakami.

b/ Odnaleźć polskie: sklepy, warsztaty, przedsiębiorstwa.

c/ Zdobyć adresy polskich instytucji, organizacji itd.

d/ odnaleźć tzw. "Polonica" w muzeach, kościołach, bibliotekach, wzmianki w prasie miejscowej itd.

2. Po pewnym oznaczonym czasie chłopcy wracają do harców-

ki i opowiadają o owocach swoich poszukiwań. Jeśli wykonanie zadań może zająć więcej czasu niż czas przeciętnej zbiórki, harcerze wykonują między zbiórkami, przygotowując materiał do specjalnej zbiórki.

Zbiórka III. Temat: Monte Cassino.

1. List kryptogramem z zawiadomieniem o zbiórce.
2. Zbieranie się pojedynczo różnymi trasami wędrowali nasi żołnierze do polskiej armii za granicą.
3. Chłopcy pozostają w ukryciu w pewnej odległości np. 200 m od zastępowego, który czeka na umówionym miejscu.
4. Na dany przez zastępowego znak zaczyna się podchodzenie z uwzględnieniem nierówności terenu, z maskowaniem itd. Każdy chłopak zauważony przez zastępowego jest "zabity" i odpada z gry. Zwycięża harcerz, który podkradnie się najbliższej zastępowego.
5. Zbiórka w szeregu. Sprawdzenie obecności. Odczytanie rozkazu związanego z walkami o Monte Cassino.
6. Pieśń: Czerwone Maki.
7. Gawęda: opowiadania, reportaże itd. o walkach o wzgórze.
8. Gra polowa: gończy.
9. Powrót.

a/ Musztra w marszu, tyraliera, szyk gęsi, szyk patrolowy,
b/ Marsz ze śpiewem: Karpacka Brygada, Szturmówka.

Zbiórka IV. Temat: Beresteczko.

1. Podarty list /wyjętek z "Ogniem i mieczem"/.
2. Piosenka: Hej, hej, ojczyzna atamanie.
3. Gry: /w izbie/ Z czego słyną? /Władysław IV, Jan Kazimierz, ks. Jeremi Wiśniowiecki, Chmielnicki i inni związani z okresem buntu kozackiego/. Twórzmy daty, znów związane z tym okresem.
4. Opowiadanie: opis bitwy pod Beresteczkiem.

5. Pieśń: Czajki.

6. Gry: /na boisku/: Kozak i Tatarzyn.

Oblężenie Zbaraża /słuchowa/.

Drogocenny kij /zamiast numerów

chłopcy losują imiona bohaterów z "Ogniem i Mieczem": Skrzetuski, Podbięgieta, Zagłoba, Bohun i inni/.

Zbiórka V. Temat: Powstanie Warszawskie.

1. Zbiórka wieczorem pojedynczo w umówionym miejscu.
2. Rozszyfrowanie kodu./Treść: zawiadomienie o zrzuconiu "cichociemnego"/.
3. Gra: O oznaczonej w depeszy godzinie ukryty w lesie "kurier" daje umówiony sygnał /wzrokowy lub słuchowy/ i chłopcy rozrzucony w terenie przekradają się w kierunku skąd dano znak /jednorazowy/. Znalazłszy "spadochroniarza" wymieniają z nim hasło i odzew.
4. Ognisko.
Po skomunikowaniu się z "gościem z nieba" zastęp rozpala ognisko.
a/ Goniec wręcza list od rządu w Londynie /treść związana z Powstaniem/. Odczytanie listu.
b/ Pieśń: Hymn Polski Podziemnej.
c/ Deklamacja jakiegoś wiersza z okresu okupacji.
d/ Pieśń: Marsz Mokotowski
Kujawiaczek konspiracyjny.
e/ Gawęda na temat Powstania.
f/ Pieśni: Hej, chłopcy bagnet na broń.
Leśna kołysanka.
g/ Hołd poległym.
h/ Pieśń: O Panie, któryś jest na niebie.

Zbiórki krajoznawcze

Zbiórka I.

1. Wciągnięcie flagi na maszt.
2. Pieśń: Piękna nasza Polska cała.
3. Gry: Loteryjka krajoznawcza.
Województwa i miasta.
4. Inscenizacja: Rozbity dzban.
5. Gry: Wyciąg geografów.
Zwierzęta krajowe.
6. Pieśń: Rota.
7. Opuszczenie flagi.

Zbiórka II. /Wisła/.

1. Gra: Wycieczka kajakiem.
2. Pieśń: Wisło moja.
3. Gra: Łamigłówka geograficzna.
4. Gawęda: Wisła - wstęga łącząca polskie góry z polskim morzem.
5. Pieśń: Flisacy.
6. Majsterkowanie: modele tratw, barek itp.
7. Gry: Podróż Wisłą.
Pamiętnik.

Zbiórka III. /Podhale/.

1. Gra: Podarty śpiewnik /słowa do "Hej bystra woda"/
2. Pieśń: Hej bystra woda.
3. Gra: pozwól mi poznać.
4. Gawęda góralska.
5. Pieśń: Kiej idem w las.
6. Taniec: Zbójnicki.
7. Gra: Co żyje w Tatrach.
8. Pieśń: W murowanej piwnicy.

Zadanie pozazbiórkowe: Przygotowanie do konkursu na najciekawszą i najlepiej wygłoszoną gawędę w gwarze góralskiej.

Zbiórka IV. /Śląsk/

1. Gra: Tajemnicza wędrówka po mapie.
2. Piosenka: Już zachodzi czerwone słońeczko.
3. Gra: gdzie moje skarby.
4. Gawęda: Znaczenie Śląska dla Polski. Walki Ślązaków o wolność.
5. Taniec: Trojak.
6. Gra: Bogactwa Polski.
7. Pieśń: Bez wodę konicki.

Zadanie pozazbiórkowe: Przeczytanie książki G. Morcinka pt. "Wyrąbany chodnik" lub "Serce za tamą".

Zbiórka V. /Krakowskie/

1. Pieśń: Albośmy to jacy tacy.
2. Gra: Wycieczka kajakiem.
3. Taniec: Krakowiak.
4. Gra: Wielcy ludzie związani z Krakowem /T.Kościuszko, St. Wyspiański, B.Głowacki i inni/.
5. Gawęda: Kraków - kolebka polskiej kultury.
6. Piosenka: Niedaleko jeziora.
7. Gra: Rysowanie z pamięci /Wawel, Barbakan, Sukiennice, Kościół Mariacki itd./

Zadania pozazbiórkowe: Zbiórkę można rozpocząć i zakończyć hej-nałem, który codziennie rozlega się z wieży mariackiej.

Zbiórka VI. /Pomorze/

1. Pieśń: Chociaż każdy z nas jest młody.
2. Gra: Port Gdynia.
3. Pieśń: Hej Żeglarzu żeglajże.
4. Gawęda: Zaślubiny Polski z morzem.
5. Gry: Czym okręt naładowany?
Obrona Gdyni /łodzie podwodne/.
6. Majsterkowanie: model portu.

7. Pieśń: Wesoła marynarska wiara.

Ważnym elementem ożywiającym pracę harcerską są wszelkiego rodzaju przeżycia: tajemnice, niespodzianki, przygody. One właśnie powinny być treścią zbiórek, powinny nadawać im specyficzny charakter.

Z tego powodu forma zbiórek powinna się zmieniać. Omawiając praktyczne przerabianie programów młodzika i wywiadowcy, staram się dać jak najwięcej przykładów różnorodnych typów zbiórek: w izbie, w polu, w mieście, na boisku. Poniżej podaję krótką listę wszelkiego rodzaju zbiórek, które mogą pomóc w urozmaiceniu życia zastępu.

Pierwszą za ten liście jest zbiórka tygodniowa. Jest to podstawowa zbiórka zastępu składająca się z pieśni, gier, zabaw, gawęd itd. Zbiórkami tygodniowymi są ww. zbiórki historyczne i krajoznawcze oraz niektóre zbiórki w programie młodzika.

Posługiwanie się jednak w pracy zastępu wyłącznie zbiorcami tygodniowymi staje się nudne. Zmiana, urozmaicenie, niespodzianka - oto klucz do powodzenia.

Przykłady zbiórek zastępu

1. Zbiórka tygodniowa.
2. " poświęcona grom ruchowym i sportowi.
3. " z "zadaniami".
4. Majsterkowanie, ozdabianie kącika, budowa modeli itd.
5. Zbiórka wieczorna.
6. " bez zastępowego.
7. " w terenie.
8. " w mieście.
9. Wspólny udział w nabożeństwie, wspólna spowiedź itd.
10. Zbiórka do teatru, kina, na wystawę, odczyt, lotnisko,

do muzeum, na mecz czy zawody sportowe.

11. Zbiórka dla przygotowania pokazów.
12. " alarmowa.
13. Śpiew.
14. Nauka: pomaganie słabszym, opanowywanie obcego języka, nauka tańców ludowych itd.
15. Kominiek lub ognisko zastępu.
16. Herbatka zastępu, wieczorynka /wieczornica/.
17. Narada zastępu.
18. Sprzątanie izby.
19. Zbiórka dla wykonania dobrego uczynku.
20. " okolicznościowa poświęcona np. jakiejś rocznicy narodowej.
21. Zbiórka z udziałem fachowców, np. lekarza, oficera, księdza, inżyniera, nauczyciela itd.
22. Dyskusja nad przeczytaną książką, obejrzanym wspólnie filmem itd.
23. Imieniny członka zastępu.
24. Wycieczki: kilkugodzinne, całodzienne, z nocowaniem, kilkudniowe.
25. Wieczór gier świetlicowych.

prze czytaj

Poniżej podaję listę wydawnictw harcerskich, przeczytanie których bardzo pomoże zastępowemu w pracy. O ile możliwości podręczniki te powinny znaleźć się w bibliotece zastępu. Niektóre z nich są do nabycia w składnicy harcerskiej. Inne można wypożyczyć z biblioteczki drużyny lub hufca.

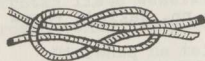
1. Baden-Powell - Skauting dla chłopców
2. St. Sedlaczek i J. Matecki - Drogowskaz harcerski
3. M.K. - Księga harców
4. G.K.Harcerzy - Programy stopni harcerskich
5. Phillips - System zastępów

6. Z. Wyrobek - Harcerz w polu
7. J. Miska - Dźwięk głosu /śpiewnik/
8. F. Jezierki - Harcerz w polu
9. J. Dąbrowski - Gry i zabawy w izbie harcerskiej
10. J. Tworkowska - Nasze gry.

Wiele ciekawych materiałów do pracy w zastępie znaleźć można również w starych rocznikach pism harcerskich oraz w łamach wychodzących obecnie.

Każdy zastępowy powinien stale prenumerować pismo harcerskie "Na Tropie".

administracja

Książka zastępu. Najlepszą formą książeczki zastępu jest gruby notes. Mieścić się w nim będzie wszystko co dotyczy administracji i gospodarki zastępu. Stanowić on ma swego rodzaju pisaną historię pracy zastępu. Książeczka zastępu dzieli się na kilka różnych działów:

1. Ewidencja zastępu /wzór nr 1./
2. Kontrola obecności na zbiórkach /wzór nr 2./
3. Plan pracy: zamierzony i wykonany.
4. Wykaz zbiórek.
5. Kasa: a/ wykaz składek /wzór nr 3./
b/ Przychody i rozchody /wzór nr 4a i 4b/
6. Plan alarmowy i adresy /wzór nr 5./
7. Biblioteczka zastępu /wzór nr 6 i 7/
8. Inwentarz /wzór nr.8/

Poniżej podaję wzory poszczególnych działów. /Nie podaję wzoru tabeli punktacyjnej, ponieważ na podstawie tego co o punktacji już powiedziałem w rozdziale "Duch zastępu", zastępowy będzie w stanie sam ją sobie ułożyć/.

Tabela obecności /wzór nr. 2/

L.p.	Nazwisko i imię	Data zbiórki i zaznaczenie obecności	Uwagi
		1.1. 8.1. 15.1. 22.1.	

1. K. Jelonek
2. J. Zięba
3. F. Kowalski itd.

Plan Pracy /do punktów 3 i 4/

Planowi pracy poświęca się dwie przeciwległe strony. Na lewej umieszczamy zamierzony plan /roczny, kwartalny, miesięczny/, na prawej zaś plan, który został wykonany.

Zbiórki zastępu zmieszczą się na jednej stronie: program zbiórki zamierzony na górze, program wykonany na dole. Omawiając program wykonany należy podać następujące szczegóły: data zbiórki, rodzaj zbiórki /w izbie, w parku/, czas wykonania poszczególnych punktów zbiórki, nastrój panujący na zbiórce /czy chłopcy dobrze się bawili czy też nudzili się, co im na zbiórce najlepiej podobało się itd./, ilu chłopców było obecnych, czy coś ciekawego zdarzyło się w czasie zbiórki /może chłopcy wymyślili nową grę albo postanowili uczynić coś/ itd.

Ewidencja Zastępu /wzór nr.1/

L.	Imię i Nazwisko	Data urodz.	Miejsce urodz.	Zajęcie	Data wstap.	Data zloz. dzik dowca	M2o	Wywiad do ZHP

Cwik numer krzyża legit.

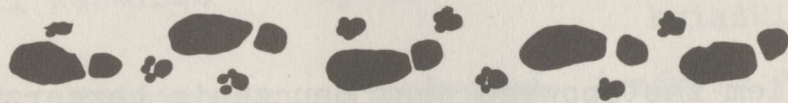
L.	Imię i Nazwisko	Imię w zastępie	Funkcja	Data zdobywania	Sprawność	Data wycieczki	Wycieczki

Kasa /wykaz składek /wzór nr.3/

L.p.	Imię i nazwisko	Data zbieranych składek
		20.1. 20.2. 20.3. 20.4. 20.5.

Delegacja harcerska na audiencji u Ojca Świętego.

Rocznik XLII

Numer 9 - 10

Wrzesień

Październik

1 9 8 9.

na tropie

Miesięcznik młodzieży harcerskiej wydaje Naczelnictwo ZHP poza granicami Kraju.
 Redaktor od 1953 r. hm I. Płonka, 30 Anson Rd. London NW2 3UU tel.01 452 0309.
 Adres administracji: 23-31 Beavor Lane, London W6 9AP - hm L. Kliszewicz
 K o l p o r t a ż :

Ameryka ● J. WIELGA 9935 Montana, FRANKLIN PARK, Illinois 60131
 Anglia hm L. KLISZEWICZ 7 Bridgford Rd., West Bridgford, Nottingham NG2 6AN
 Australia hm Stefan JANUS 31 St. Hubert Rd. EAST IVANHOE, Victoria 3079
 Kanada dz.h. Irena GRZESZCZAKOWA 47 BURBANK Drive, WILLOWDALE, Ont.M2K 1N1

Warunki prenumeraty rocznej - W. Brytania- 4 funty, Francja 50 franków,
 Australia, Kanada, Stany Zjednoczone po 8 dolarów

Czeki pocztowe wypełniać: NA TROPIE - Polish Boy Scouts and Girl Guides Assn.

archiwum
 harcerskie.pl

